

Posljednje putovanje kapetana Balda Pitarevića

Rođen u Dubrovniku 2. veljače 1832. od oca Miha i majke Cvijete rođene Amadio, Baldo je već kao dečko otišao stopama svoga oca Miha i strica Ivana — otišao se i on na more. Istim putem će otići nešto kasnije njegov mladi brat Domo, a poslije njega i drugi Pitarevići. Jer krv u koju je jednom ušlo more, neodoljivo za njim teži. U svojoj 24. godini osposobljen je za zapovjednika i otada upravlja: brigantinom »Vitez«, navom »Vila«, barkom »Arijel«, i, konačno, za njega kobnim brik-škunerom »Emma S.«.

UGOVOR O SUVLASNIŠTVU

Između kap. Balda Pitarevića i kap. Ignacija Sriće iz Drage Bakarske sklopljen je 3. ožujka 1875. ugovor o suvlasništvu u brik-škuneru »Emma S.« Prema tom ugovoru koji je imao važiti šest godina, polovina broda pripadala je Pitareviću, a polovina Srići. Ugovoreno je također da prve tri godine brodom upravlja kap. Pitarević, a druge tri kap. Srića, s time da jedan drugome služe kao poručnici. Spomenuti brik-škuner bio je potpuno novi jedrenjak. Izgrađen je 1874. godine na brodogradilištu Marije Bačić-Beloč u Rijeci i imao je nosivost od 400 tona. Bio je dug 38,04, širok 8,15, visok 5,45 m. Uključivši zapovjednika na njemu je bilo deset članova posade.

ŽENA NA JEDRENJAKU

Od prvih mjeseci 1875. do kraja 1876. godine, Pitarević je kao zapovjednik na novom jedrenjaku napravio nekoliko putovanja: iz Rijeke za Bordeaux, S. Thomas, Belleisle, Falmouth, Hul, Buenos-Ayres, Le Havre. Na svim ovim putovanjima bila je izvjesna Emma, rodom Englezica, neko kaže žena, a neko ljubavnica kap. Ignacija Sriće. Po njoj je i jedrenjak dobio ime »Emma S.« Uskoro je između dva kompanjona došlo do nesuglasica i svađa u kojima je, bez sumnje, i Emma imala svoj udio. Svađe su ponekad svršavale i fi-

zičkim obračunavanjem. Naročito napeta atmosfera vladala je među njima na putovanju iz Buenos-Ayresa za Le Havre tako da je kap. Pitarević, stigavši u Le Havre u prosincu 1876. godine, zatražio od lučkih vlasti da iskrcaju Sriću i njegovu Emmu. Tako je i bilo. Pitarević je odahnuo kad je nepoželjni par napustio brod, prešao La Manche i nastanio se u Bristolu.

ZAVJERA?

Iskrcavanjem kap. Sriće upražnjeno je mjesto poručnika koje je trebalo popuniti. Istovremeno iskrcala se gotovo čitava posada sastavljena — sa izuzetkom jednog Engleza koji je bio ukrcan zbog Emme — od austrijskih podanika. Zašto je posada napustila brod, ne možemo pouzdano kazati. Vjerojatno je razlog tome bio najveći nemir na brodu i potraga za boljom zaradom. Bilo kako bilo, Pitarević je morao na brzu ruku sastaviti novu posadu. Silom prilika na brodu su se našli mornari svih nacija, boja i jezika. Pravi Babilon u kojem su se ljudi jedva mogli sporazumjevati u običnim mornarskim izrazima: dva austrijska podanika, jedan Grk, dva iz Manile, jedan sa Filipina, jedan iz Bretanje, jedan iz Gvadalupe na Antilima. Još je trebalo popuniti mjesto poručnika. Zaboravivši na sukob, Pitarević je pripustio samom Srići da nađe sebi zamienu. On je to mogao vrlo lako učiniti da se obratio u Cardiff gdje je uvijek bilo mnogo pomoraca i gdje su djelovali naši agenti: Luković, Brozović i na daleko poznata agencija Radmilović. Ali Srića je, izgleda, imao druge namjere. Kad je u Falmouth stigao bark »Kraljica« na kojem je vršio službu poručnika njegov brat Ivan, požurio se da ga nagovori da ga on zamjeni. Ivan je pristao i krenuo za Le Havre. Prije polaska broda, Ignacije Srića još je jednom prešao La Manche da se sastane s bratom i da mu dade uputstva. Koja? Da li je tada skovana zavjera? Sud nije uspio dokazati.

ZVJERSKO UMRISTVO

Ivan Srića ukrcao se na »Emma S« 14. ožujka 1877., a četiri dana kasnije kap. Pitarević izdao je naređenje da se podignu sidra i razapnu jedra za daleko putovanje u Buenos-Ayres. Zacijelo nije slutio da će mu to biti posljednje. Protekao je 21 dan putovanja bez ikakvih uzbuđenja. Primjećeno je samo da je poručnik nastojao pobuniti posadu protiv kapetana izdajući u njegovo ime bezrazložna naređenja.

Sedmog travnja naveče, red vršenja noćne straže bio je na Srići. More je bilo umjereno uzburkano i počela je padati kiša. Pitarević se popeo na komandni most da dade kurs i posljednja uputstva poručniku Srići. U tom času čulo se kako je nešto palo. Pritrčali su mornari i našli kap. Pitarevića na dnu stepenica obližnja krevlja. Odnijeli su ga u njegovu kabinu i oprali vodom i octom ranu na glavi. Međutim, Srića nije pokazivao nikakvu brigu za ranjenog kapetana. Naprotiv, nastojao je da mornari ostave samog kapetana u namjeri, očito, da dokrajči svoj zločin. Što mu nije uspjelo te večeri, uspjelo mu je slijedeće. Ujutro se kap. Pitarević počeo oporavljati. Uzeo je čak nešto hrane. Naveče 8. travnja između 10 i 11 sati jedan mornar je čuo pad u kabini kap. Pitarević. Idući prema kabini našao je na vrhu stepenica poručnika Sriću koji, navodno, nije htio otići sam kapetanu. Kad su ušli u kabinu Pitarević je ležao na podu nastojeći zadnjim silama da se pridigne. Na njemu inače nije bilo drugih rana osim onih od prethodne večeri. Tada je Srića naredio mornaru da donese vode i octa, ali ne da pomogne svom kapetanu već da dobije vremena da dokraja izvrši svoj zločinački naum. Kad se poslije pet minuta vratio mornar sa vodom i octom, imao je što vidjeti. Pred njim je ležao iznakaženi kapetan, a pored njega poručnik Srića sa dlijetom u ruci. »Što ste uradili, uzviknuo je mornar, ubili ste kapetana«. Srića nije ništa odgovorio. Ispustio je okrvavljeno dlijeto kojim je Pitareviću zadao preko dvadeset udaraca po glavi, na krevet posut krhotinama flaše. Mornar je htio alarmirati posadu, ali se Srića tomu odupro rekavši: »Nemoite vikati, nemoite da počem na robiju.« Oko ponoći kap. Pitarević je bio mrtav.

SKRETANJE U LUKU FUNCHAL NA OTOKU MADERI

U času umorstva brod se nalazio u blizini Funchala. Usprkos opiranju poručnika Srića mornari su promijenili kurs broda. U tome su lako uspijeli jer je Srića poslije zločina počeo bez mjere piti vino i konjak. Brod je sa zastavom na pola stijega upravljen prema luci Funchal na Maderi kamo je stigao poslije nekoliko sati. Jedva se bio usidrio, a već je prema njima dolazio u čamcu austro-ugarski konzul u toj luci Karlo de Bianchi. Ne penjući se na brod doznao je da se na brodu nalazi mrtav zapovjednik. Tražio je da razgovara s poručnikom, ali je on ležao potpuno pijan. Kad je konzul uporno zahtijevao da ga vidi, uhvatila su ga ispod ruku dva mornara i pokazala ga onako pijana preko brodske ograde. Konzulu nije bilo teško zaključiti da tu nešto nije u redu. Smjesta se vratio na kopno, sastavio sudsko-medicinsku komisiju i došao na brod da izvrši uvid. Nije se prevario. Komisija je već na prvi pogled ustanovila da se radi o umorstvu. Zapečaćene su prostorije na brodu i stvari pokojnog kapetana, a njegovo tijelo prebačeno je u gradsku bolnicu gdje je izvršen stručni pregled i o tome sastavljen detaljan zapisnik. U međuvremenu Srića se otrijeznio i sastavio izvješćaj o smrti zapovjednika prouzrokovanom, navodno, padom. Taj izvješćaj, potpisan — sa izuzetkom jednog člana — od čitave posade, (potpisali su ga neko iz straha, neko jer nije znao što se u njemu nalazi) Srića je pod zakletvom predao konzulu Bianchiju.

HAPŠENJE POSADE NJEZINO PREBACIVANJE U DUBROVNIK CORPORA DELICTI: GLAVA I RUKA UMORENOG ZAPOVJEDNIKA

Uvjeren u protivno od onog što je u izvješćaju iznio poručnik Srića, konzul Bianchi je pozvao na zapisnik sve članove posade i redom ih lišavao slobode. Uhapšena posada prebačena je kasnije pod jakom stražom preko Lisabona, Gibraltar, Đenove, Trsta i Zadra u Dubrovnik — matičnu luku brik-škunera »Emma S« — kamo je stigla 28. kolovoza 1877. Sa posadom je stigla i žara veličine 39×99 cm, sa otvorom

od 24 cm. u kojoj su se nalazila corpora delicti: glava i ruka umorenog kapetana Pitarevića.

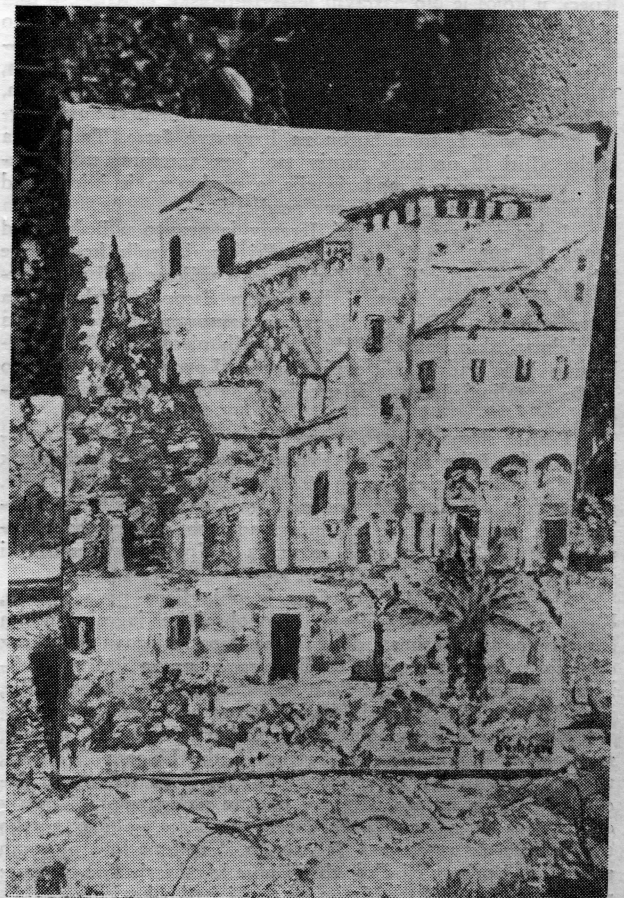
SUĐENJE I PRESUDA

Događaj na »Emmi S« uzbudio je sve pomorske narode. Tadašnje novine punile su svoje stupce zgražajući se nad izvršenim zločinom. U Dubrovniku pak možda nijedan proces ni prije ni poslije nije izazvao toliko interesa koliko upravo ovaj. Suđenje je održano u prepunoj dvorani. Znatiželjnici koji nisu mogli ući u dvoranu zatrpali su hodnike. Svih devet članova posade, od kojih četiri crna, stajali su pred predsjednikom suda Josipom Valenčićem, državnim tužiocem Rikardom Fabrovićem i dvanaesticom porotnika. Na klupi obrane stajali su advokati: dr Eugen Saraka, branitelj Sriće, dr Abel Seralji, branitelj ostalih članova posade. Privatnog učesnika predstavljao je advokat dr Pero Čingrija.

Proces je vođen četiri dana, od 16. do 19. siječnja 1878. Optuženi su preslušavani na pet jezika: srpskohrvatskom, talijanskom, francuskom, španjolskom i portugalskom. Sudski tumač za ova tri posljednja jezika bio je poznati dubrovački filolog profesor Pero Budmani.

Poručnik Srića je optužen da je bacio sa stepenica kap. Pitarevića kojega je kasnije usmrtio udarcima oštrog dlijeta, a posada jer je potpisujući lažni izvješćaj Sriće htjela prikriti zločin.

Poslije svestranog pretresa, 19. siječnja 1878. Srića koji je inače uporno nijekao zločin, čak optuživao posadu da je ona ubila Pitarevića, proglašen je krivim i osuđen na smrt. Ostali članovi posade bili su oslobođeni optužbe. Uložena žalba poručnika Sriće bila je odbijena, ali ga je car Franjo Josip aktom od 31. svibnja 1878. ipak pomilovao izmjenivši mu smrtnu kaznu u doživotnu tešku tamnicu koja je svakog 8. travnja, na dan izvršenog zločina, morala biti pooštrena zatvaranjem u mračnu samicu.

Ante Pavličević — »Hotel Melita« - Mljet, ulje